

Wstęp

W praktyce nauczania języka polskiego jako obcego zjawisko lokalności pojawiło się dawno temu. Za najwcześniejsze jego przejawy uznać należy powstałe w latach osiemdziesiątych minionego stulecia podręczniki *Uczymy się polskiego* (Bartnicka, Jekiel, Jurkowski, Wasilewska, Wrocławski, 1984) i *Polski po polsku* (Miodunka, Wróbel, 1986). Cechą wymienionych publikacji było to, że ich autorzy, związani z ośrodkami akademickimi (w pierwszym przypadku – Uniwersytetem Warszawskim, a w drugim – Uniwersytetem Jagiellońskim), osadzili opracowany przez siebie materiał w tematyce i realiach jednoznacznie lokalnych, swoich własnych, kulturowo i administracyjnie „tutejszych”. Zawężili w ten sposób obszary socjokulturowe, realioznawcze czy krajoznawcze do dwóch adresów kulturowych. Wykładnia językowa pozostała przy tym niezmieniona i dalej stanowiła metodyczny, w obu podręcznikach, program kurs nauczania cudzoziemców polszczyzny. Opisany świat języka był jednak bądź warszawski, bądź krakowski. Od tamtego czasu powstawały i ciągle powstają kolejne tego typu opracowania – wrocławskie, łódzkie, katowickie, białostockie itd. Są one ukierunkowane w różnym stopniu na przekaz lokalny: na promocję regionu, historycznie rozumianej ziemi, ośrodka akademickiego czy kulturowo-językowej odrębności.

Lokalność w glottodydaktyce polonistycznej stała się zjawiskiem na tyle rozpoznawalnym, że zaczęto poświęcać jej artykuły naukowe, a nawet rozprawy doktorskie. Fakt ten paradoksalnie bardziej utrudnił sformułowanie jednorodnej definicji zjawiska, niż w nim dopomógł.

Stało się tak dlatego, że z każdą kolejną opinią czy rozważaniem zaczęliśmy uświadamiać sobie, że mamy do czynienia z co najmniej kilkoma obszarami dociekań. Obok tematycznego lokalizowania podręcznikowych tekstów zaczęliśmy rozpatrywać i doceniać chociażby regionalne zasoby leksykalno-pojęciowe. Bez względu na to, na jakim poziomie kompetencji językowej są cudzoziemscy adresaci poszczególnych opracowań, ich autorzy coraz częściej i chętniej „piszą stąd”. Zwłaszcza wówczas, gdy sami identyfikują się z danym regionem, miastem czy ośrodkiem akademickim. Można więc bez większego ryzyka stwierdzić, że mamy tutaj do czynienia z lokalnym patriotyzmem w odmianie glottodydaktycznej. Lokalnym, czyli jakim? Regionalnym, uwikłanym w narracje o małych ojczyznach czy raczej zależnym od podziałów administracyjnych lub zaszczości historycznych? Szukając odpowiedzi na to pytanie, łatwo ulega się pokusie myślenia o lokalnych społecznościach, regionalizmach językowych, swojskości i tutejszości, opłotkach i peryferiach – słowem, o tych wszystkich uszczegółowieniach i szczegółach, w których to zazwyczaj tkwi diabeł. Tyle że i on sam też przecież definiuje się lokalnie.

Opisywane w niniejszym zbiorze zjawisko lokalności odnosi się zwłaszcza do tych cudzoziemców, którzy języka polskiego uczą się w Polsce. Dzieje się tak dlatego, że to oni właśnie mają możliwość utożsamienia się nie tylko z miejscem nadania, lecz także z miejscem odbioru przekazu językowego. Powstanie monografii zainicjował Zespół Badań nad Nauczaniem Kultury Polskiej jako Obcej założony w 2022 roku w Centrum Polonicum na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego¹. Jego członkinie i członkowie reprezentują krajowe ośrodki akademickie zajmujące się glottodydaktycznym kształceniem cudzoziemców. Pomysł stworzenia tomu poświęconego zagadnieniu regionalizmu i lokalności zrodził się z obserwacji dotyczących znaczenia „małych ojczyzn” w procesie budowania wiedzy kulturowo-językowej obcokrajowców uczących się języka polskiego.

---

¹ Zachęcamy do zapoznania się z charakterystyką Zespołu na stronie Centrum Polonicum: <http://polonicum.uw.edu.pl/zespol-badan-nad-nauczaniem-kultury-polskiej-jako-obcej> [dostęp: 21.02.2024].

Do współtworzenia publikacji udało się nam zachęcić koleżanki i kolegów z wielu „regionalnych” ośrodków akademickich, bo przecież wszyscy jesteście lokalnie zdeterminowani.

- Piotr Garncarek otwiera tom rozważaniami nad regionalizmem i lokalnością w kontekście nauki języków obcych w związanej z nimi przestrzeni kulturowej. Jak dowodzi Autor, „mówienie stąd” stanowi nieodłączną część posługiwania się obcą mową przez uczących się, ale i sposobu patrzenia na język przez samych lektorów – „patrzenia stąd”.

PROPOZYCJE DYDAKTYCZNE

- Barbara Łukaszewicz wskazuje na niewielką ekspozycję Warszawy w materiałach glottodydaktycznych i wysuwa propozycję podejmowania jej tematu w kontekście założeń wybranych koncepcji rozwoju miast. Wymienia zagadnienia dotyczące stolicy Polski związane z poszczególnymi koncepcjami, pokazując, w jaki sposób przybliżyć przy ich wykorzystaniu Warszawę cudzoziemcom.
- Tomasz Gęšina przedstawia autorską propozycję cyklu zajęć, w ramach których nauka pisania charakterystyki przez cudzoziemców zostaje połączona z poszerzaniem ich wiedzy o regionie śląskim. Wykorzystuje w tym celu historię Jolanty Wadowskiej-Król – lekarki zajmującej się dziećmi chorymi na ołowicę wbrew sprzeciwowi władz PRL-u.
- Tomasz Wegner poświęca swoje rozważania rodzimej muzyce związanej w znacznym stopniu z konkretnymi miastami i regionami, zachęcając równocześnie czytelników do udziału w badaniu online polegającym na mapowaniu tematów muzycznych możliwych do wykorzystania podczas lektoratów języka polskiego.
- Anna Roter-Bourkane opisuje autorskie zajęcia przeprowadzone na UAM-ie, poświęcone poszerzeniu wiedzy na temat gwary Poznania za pomocą dwóch interpretacji wiersza Juliana Tuwima (oryginalnej oraz zawierającej elementy gwary poznańskiej) i wywiadu z prowadzącym facebookowy fanpage *GWARA Poznańska*.

PODRĘCZNIKI I MATERIAŁY GLOTTODYDAKTYCZNE

- Patrycja Kownacka przedstawia modele lokalności we współczesnych materiałach glottodydaktycznych, które cechuje tendencja do regionalizacji. Opisuje m.in. trzy dominujące modele, wśród których znajduje się model krajoznawczo-kulturowy, widoczny głównie w nagromadzeniu toponimów nawiązujących do miejscowości leżącej w kulturowym centrum danej publikacji.
- Marzena Wawrzeń przeprowadza analizę wyekscerpowanej leksyki w podręcznikach wydanych w Krakowie po 2010 roku, szukając odpowiedzi na pytanie o sposoby podejmowania w nich tematyki lokalnej. Dochodzi do wniosku, że Kraków nie jest przedstawiany nazbyt afirmatywnie w przeciwieństwie do starszych publikacji glottodydaktycznych.
- Bartłomiej Maliszewski analizuje treści służące poszerzaniu wiedzy o Polsce cudzoziemców, które uwzględnił w swojej publikacji *Gramatyka z kulturą. Przez przypadki*. Wskazuje na czynniki warunkujące dobór materiału odnoszącego się do poszczególnych miast i regionów, analizując treść zbioru pod względem elementów wiedzy o Polsce.
- Anna Gleb-Giedrys, Monika Goszczyńska i Emilia Kubicka poświęcają swój tekst charakterystyce publikacji ich współautorstwa: *Truchcikiem z Kopernikiem. Językowe przebieżki po uniwersytecie*. Dowodzą, że lokalność przybiera w niej wymiar uniwersalny, gdyż ukazano Toruń z perspektywy osób związanych ze środowiskiem uczelnianym, istniejącym nie tylko w tym mieście.

MIEJSCA NIEZNANE

- Iwona Pałucka-Czerniak przybliży historyczno-kulturową charakterystykę Ziemi Lubuskiej. Analizuje wypowiedzi cudzoziemców mieszkających w Zielonej Górze, dla których to właśnie ona stanowi centrum Polski. Przedstawia też działania podjęte przez pracowników Uniwersytetu Zielonogórskiego (w ramach jednego z projektów) w celu stworzenia aktywności przybliżających miasto cudzoziemcom.

- Maria Rólkowska proponuje uzupełnienie wiedzy cudzoziemców na temat Olsztyna oraz Warmii i Mazur poprzez wykorzystywanie na lektoratach materiałów autentycznych dostępnych w Internecie, dotyczących m.in. słynnych postaci z tego regionu, jego historii i instytucji kulturalnych.
- Magdalena Kobus i Anna Szyntor-Bykowska opisują podręczniki, których autorzy co prawda wymieniają Szczecin w treści niektórych ćwiczeń, ale nie decydują się przybliżyć go odbiorcom. Autorki prezentują sposoby podejmowania tematu tego miasta na zajęciach języka polskiego, przede wszystkim z wykorzystaniem tekstów autentycznych nieprzeznaczonych dla cudzoziemców.
- Małgorzata Piermattei-Zakrzewska kreśli historię sytuacji kulturowo-językowej w Luizjanie, opisując fabułę *Przygód Boudiniego i przyjaciół* – pierwszej francuskojęzycznej produkcji filmowej tam powstałej. W poszczególnych odcinkach twórcy łączą popularyzację języka i jego dialektów z próbą pokazania nie zawsze łatwej przeszłości tego stanu.

Wyrażamy nadzieję, że teksty zamieszczone w monografii skłonią do refleksji nad zagadnieniem miejsca w aspekcie glottodydaktycznym zarówno badaczy, jak i lektorów szukających inspiracji do tworzenia własnych materiałów dydaktycznych, pomocnych cudzoziemcom w odnalezieniu się w nowej dla nich rzeczywistości.

Piotr Garncarek i Barbara Łukaszewicz